DISSERTATIO INAVGVRALIS JVRIDICA

DE JVRE PROHIBENDI, QVO CIVITATES SAXONICÆ VTVNTVR,

QVAM
CONSENSV
ILLVSTRIS JCTORVM ORDINIS
ALMÆ AC PER-ANTIQVÆ VNIVERSITATIS ERFORDIENSIS
PRÆSIDE
DN. ERNESTO TENZELL, JCto,
CONSILIARIO REGIMINIS, ELECTORIS MOGVNTINI JVDICII PROVINCIALIS ERFORDIENSIS ASSESSORE, AC CIVITATIS CONSVLE PRIMARIO,
IN AVDITORIO JCTORVM MAJORI
PRO LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE JVRE HONORES RITE CAPESSENDI,
ERVDITORVM CENSVRÆ SVBMITTIT
JOH. CHRISTOPH. TAVBER,
Plaviæ-Variscus.

DIE III. OCTOBRIS M DCC XXIX.

ERFORDIÆ,
Litteris GROSCHIANIS, Acad. Typogr.

Cum Deo.

§. I.

GErmaniam nostram & vicis & urbibus constare, unicuivis satis perspectum est. Vici vero urbes antiquitate sua superant. Quis enim in dubium vocabit, Cainum & Abelem rei rusticæ operam dedisse, priusquam Cain urbi excendæ manum admoveret, ac ipsi isti Viri, quorum ra & fortitudo olim Romanorum insigni emoluito cessit, in re rustica diu versati fuerunt, exinue nominis claritudinem sunt consecuti. Ex quifacili conjectura assequi licet, fortes illos, ac insiingenio conspicuos Viros, quicquid temporis ipsis ublicæ muneribus subtrahere licuit, exercendis s & colendis frugibus tribuisse, neque alienum esse sse, â sua dignitate sementes terræ jacere, vites utare, agros stercorare vel irritare; vid. GRENIUS *ctatu de rusticat.* Veterum. Ipsemet vero Germano-

rum populus, ſuffragante Tacito, de moribus Germanorum, & Conringio, de urbibus Germanicis, in vicos tantummodo diſtributus cernitur. Urbes prorſus deficiebant. Plures vici, quorum inhabitatores communi judice ſeu Comite utebantur, pagi cognomen ſortiebantur. Pagus ergo repræſentabat complexum plurium vicorum eine Gow.

§. II.

Germani vero in ingenuos & ſervos abibant. Germanorum tamen ſervi diverſam prorſus ſortem ac Romanorum mancipia experiebantur, nec enim ſervorum ac dominorum communis erat habitatio. Exhibebant ingenuis ſervitia, agros eorum colendo, & ab iisdem redhoſtimenti loco certam terræ portionem aſſignatam accipiebant, eo conſilio, ut ſibimet ipſis quoad neceſſaria vitæ ſubſidia proſpicere poſſent. ſervi itaque eo temporis intervallo coloni erant, aut ruſtici, ac exiguum diſcrimen inter ſervos iſtius temporis ac homines agreſtes noſtræ ætatis intercedit, paululum durior ſors ſervorum antiquorum erat ac ruſticorum noſtræ ætatis glebæ non adſcriptorum. Ingenui domini nimirum iſtorum villicorum & ipſi rei ruſticæ operam ſuam addixerant, agros nimirum colendo, & rem pecuariam tractando æquali jure libertatis & dignitatis, reſpectu ad ſe invicem habito, gaudebant, nec ulla prærogativa præ alio ad aliquem ſpectabat, niſi ad eum, qui præclaram in bello operam navaſſet, quippe qui reliquis nobilior cenſebatur, licet non nativitate, attamen virtute ac fortitudine. Fortitudine inquam, cui præcipuum locum inter virtutes pagani

olim

olim vindicabant, commodum vero, quod ex privilegio nobilitatis resultabat, non largiebatur præstantiora quædam jura intuitu rei domesticæ, sed tantummodo intuitu officiorum, eamque præstabat virtutem, ut tali nobilitate conspicui reliquis in capiendis muneribus militaribus & judicialibus potiores judicarentur, sic ad munera ducis, ad munera judicis, feliciori successu, quam reliqui adspirabant officia, nec perpetua nec ad hæredes transitoria, sed temporis præfiniti limitibus circumscripta existebant. Nobiles vero etiam unica tantum vice hoc munere defuncti, & in comitiis priorem tenebant locum, & a reliquis peculiari quadam animi reverentia excipiebantur, sæpe numero etiam ad arbitrium eorum provocabatur, & insignis honor iisdem habebatur.

§. III.

Germanorum itaque pagos æque ac vicos & rustici & ingenui inhabitabant, ac ingenuorum quidam nullius dignitatis participes erant, Freyherren nuncupati, alii vero peculiari dignitate fruebantur, quales erant Grafen / oder Hertzoge. Commune ingenuis nomen tribuebatur Edele/ Adelingi, virtuti enim bellicæ singuli studebant. Ignobiles vero, seu medium genus inter servos & ingenuos erant Frilassi seu Lassi Freygelassene/ non videlicet glebæ adscripti, servitiorumque rusticorum præstandorum necessitate obstricti, exclusi tamen à facultate negotiorum bellicorum, ac omnimoda immuni possessione fundorum suorum. Erat enim iis imposita necessitas canonem, aut alia quædam horum prædiorum ergo exsolvere, aut certas quasdam operas

ras eo nomine præſtare. Pacis tempore ſimplicem ac ruſticam vivendi rationem inibant. Ædificia eorum erant ita comparata, ut vix ædificiorum nomen tueri poſſe viderentur, curta ſupellectile, cibo potuque agreſti erant contenti, cura agrorum pecudumque eosdem perpetuo ſollicitabat, vitam frugalem, laborioſam, & caſtam, & pro modulo ſui intellectus nondum veri Numinis ſenſu imbuti honeſtam profitebantur. Libertatis ſtudio ducti, mœnibus ſe includi averſabantur. Exulabat etiam neceſſitas mœnibus ſibi de ſecuritate proſpiciendi, ſinguli quippe bellicis artibus aſſueti præter equum & bovem, aratorem & pecudes nihil aut parum rei, cui pretium aliquod conſtaret, jure proprietatis ad ſe ſpectare animadvertebant.

§. IV.

Germani itaque, quod tam alieni olim fuerint a ſtudio exſtruendarum urbium, ſimplex eorum & innocens effecit vitæ genus. Perſeveraſſe iſta conditio dicitur, atque ad decurſum ſeculi quinti à Chriſto nato in Germania trans Rhenana & ante ſeculum novum vix unius aut alterius urbis apud Venedos fit mentio. In partibus vero cis Rhenanis Romanorum imperio quondam ſubjectis, ut & in Tractu Danubio atque Alpibus intercluſo maturius urbes conditæ deprehenduntur. Loca enim Germanorum quo propiora Romanis, eo citius etiam in partem luxuriæ, ambitionis, & avaritiæ eorum venerunt.

§. V.

Quæ ſcilicet prima incunabula primæ urbis in

ſa-

facro Codice memoratæ fuerunt, metus fcilicet & luxus, eadem & civitatum Germaniæ noftræ extiterunt. Comprobat hanc fententiam CONRINGIUS *in diff. de urbibus Germanicis th. 78.* quippe qui hanc in rem ita edifferit: *Poftquam veftis elegantior & lautior cibus, & domus fplendidior, mutatis Romana confuetudine moribus paulatim cœpit allubefcere, crevit neceffario artificum copia, & mercatura ad exteros extenfa eft; Hinc opum cupido & rationes variæ excogitatæ faciendi nummi, inde tamen non elegans amplius vita fed luxuriofa in pretio. Eadem vero caufa prifcum quoque habitandi modum non potuit non flectere. Mollior enim vita exigit in proximo plures, qui aut operam præftent, aut rem fubminiftrent. Idem quietis ftudium & mœniis juffit oppida cingere, tutum & exiguo quantumvis muro fecurum adverfus magnam etiam latrocinantium hoftium vim, refugium. Quæftui enim intentis, & quieti deditis nihil magis adverfum, quam femper in armis & excubiis ftare, aut fi quiescas, prædonum hoftiumque libidini fortunam omnem exponere.*

§. VI.

Perluftrata itaque origine urbium in Germania, fubjungenda erit definitio earundem. Urbem fcilicet vulgo denotare, folenne eft, congeriem ædificiorum muris & portis circumdatorum vid. *l. 2. l. 239. §. 6. 7. ff. de V. S.* Univerfitas vero in urbe habitantium municipium audit. Contradiftinguitur nonnunquam urbi civitas, civitatis nimirum vocabulum ufurpatur pro cœtu hominum, urbs vero innuit locum, in quo ifte deprehenditur. Perfæpe tamen nomina civitatis & urbis promifcue capiuntur, iisdemque modo civium

rece-

receptaculum vid. *l. 6. & 8. C. de ædif. priv.* modo socie-tas, modo utrumque indicatur vid. TITII *Jus priv. L. 8. c. 4. §. 3.* Municipiorum alia sunt majora, quæ civitates nuncupantur, alia minora, quæ oppida dicun-tur, nonnulla etiam vicorum nomen Marckflecken sor-tiuntur, quibus tamen vicis pariter jura municipiorum tributa cernuntur. Urbes præcipue majores suburbiis instructæ plerumque sunt, quæ pariter pro partibus civitatis reputanda. Utilitas suburbiorum in eo con-sistere censetur, quod incolæ commodius habitare, ac inprimis artifices tenuiores vel cum strepitu artem suam exercentes in iis degere, aut etiam ædificia ad agriculturam necessaria exstrui queant, vid. FRITSCH *de Jur. & stat. suburbiorum.*

§. VII.

Quum vero reipublicæ exposcat salus, ut omni-bus subditis ansa suppeditetur, necessaria vitæ subsidia sibi comparandi, merito eo respiciendum est, ne oc-casio ista vel prorsus auferatur, vel imminuatur, po-tius sapientissimis ordinationibus præcaveatur, ne unus alteri improbo ac illicito quæstu damnum af-ferat, mediaque se sustentandi eripiat, huicque scopo assequendo plurimum inserviat, si pro diversa condi-tione subditorum diversa etiam vivendi media unicui-vis assignentur, inque his assignandis ea ineatur ratio, prout indoles status locique, in quo unusquisque de-git, suadet, merito immortali laude cedit Serenissi-mis Legislatoribus Saxonicis, quod civitatibus suis pe-culiaria indulserint privilegia, iisdemque cives pecu-liaribus prærogativis exornaverint. Varia occurrunt hujus-

hujuscemodi privilegia civitatibus in terris Saxonicis concessa, quorum privilegiorum insignem partem conficiunt jura prohibendi iisdem civitatibus indulta, quorum jurium prohibendi præsenti specimine mentionem facere decrevi.

§. VIII.

Jura vero ista prohibendi ad omnes omnino civitates spectant, omneque hic exulat discrimen, sive civitates sint amplæ, sive tenues. Majus & minus enim non variat rem. Namque differentia graduum non efficit differentiam essentiæ, præprimis cum omnes civitates, qualescunque sint, pari jure utantur, quam sententiam corroborare liceat decreto lato a supremo provocationum senatu electoratus Saxonici termino hiberno 1696. in causa der Stadt Zauchern, contra den von Berlipsch. Fundamentum hujus asserti elucescit ex resolutionibus gravaminum de An. 1661. §. 118. seqq. quippe iisdem pagis omne commercium civitatum cedens præjudicio interdictum deprehenditur.

§. IX.

Civitatibus nimirum integrum est uti hoc jure prohibendi adversus pagos, quippe qui ab omni commercio civili abstinere jubentur, sic suffragante Ordinatione Politica *de An. 1653. 1655. 1657.* & Resolutionibus Gravaminum *de An. 1661. Tit.* von *Justitien*-Sachen §. *100. 101. 105. 108.* Pagi excluduntur a facultate cerevisiæ coquendæ, istius vendendæ, ex peregrinis locis ducendæ, cauponarum erigendarum, salium commer-

cium exercendi, aut quippiam peragendi, quod ad negotiationem civitatum pertinere videtur. Quæ omnia providentissima cura constituta sunt, ne scilicet hujuscemodi commerciis civitatibus afferatur detrimentum.

§. X.

Inter jura ista prohibendi locum suum tuetur jus cerevisiarium. Jus istud cerevisiarium tria suo ambitu complectitur jura, scilicet jus coquendæ, vendendæ cerevisiæ, item jus cogendi alios, quo cerevisiam in civitate coctam sibi intercedente pretio comparent. Jus coquendæ cerevisiæ duplici gaudet respectu, proveniente ex scopo, quem homines sibi coquendo cerevisiam præfixum habent, vel enim ad proprium & familiæ usum, vel venditionis gratia cerevisiam coqui curant, uterque respectus ideo separatim attendendus, quia diversa producit jura.

§. XI.

Et quidem jus coquendæ cerevisiæ ordini civico vulgo exclusis nobilibus atque rusticis unice vindicari solet: Spectant huc verba *Resol. Gravam. de An. 1661. Tit.* von *Justitien*-Sachen *§. 118.* ita concepta: Desgleichen Mältzen/ Brauen und Schencken eigentlich denen Bürgern in Städten zu Erhaltung des Bürgerlichen Standes/ aus sonderlichen erheblichen Ursachen geeignet/ auch dererselben Wesen und Wohlstand gleichsam darauf gewidmet und gegründet/ die Prælaten/ Grafen/ Herren und von Adel/ sowohl unsere Aemter und andere Gerichts-Herren/ Bauern und Dorffschafften sich solcher Bürgerlichen Handthierung enthal-

enthalten/ und zum Verderb unserer Städte nicht Ursache geben sollen. vid. TABOR *de jure cerev. tract. Vol. I. p. 603. seqq.* SCHOEPFFERUS *de jure braxandi Part. 1. cap. 2. n. 350. seqq.*

§. XII.

Circumscribenda tamen est ista sententia suis limitibus, quum alia decisio sit formanda, si de cerevisia venali, alia vero, si de cerevisia ad usus proprios cocta sermo sit. vid. BEYERI *Delin. Jur. Germ. Lib. 1. c. 16. n. 2.* scilicet, si rei familiaris suæ, sive domesticæ causa nobilis vel clericus cerevisiam domi suæ coquere constituerit, liberrimo hac ex parte utitur arbitrio, quæ eousque extendenda, utsi vel maxime aliquis horum promiserit, se nolle cerevisiæ braxandæ operam dare, vel alium quendam quæstum civibus assignatum capere, familiæ tamen suæ sustentandæ causa cerevisiam coquere eidem licitum sit vid. HARTMANN. PISTOR. *Observ. 49.* Fac vero, quendam cerevisiam ex alieno hordeo coquere, tunc specificationis subest negotium, ac is ipse qui hac specificationis opera defunctus est, eandem cerevisiam propter adhibitam industriam, impensumque artificium suam facit; Forma enim præpollet materiæ, cum res ad pristinam speciem reduci nequeat *l. 7. ff. de acquir. rerum dom.* Notatu tamen hic dignum, quod publice tantummodo braxare liceat, unde nemini est concessum, privatim, id est suis in ædibus privilegio braxatorio non munitis per suos ministros cerevisiam braxare, quam braxationem vulgo vocant das Kessel-Bier brauen.

 §. XIII.

§. XIII.

Isti vero, qui cerevisiam sive in suum in familiæque suæ usum, sive venum exponendi gratia coqui curant, certi vectigalis exsolvendi necessitate constringuntur, quod vectigal vulgo die Tranck-Steuer/ Eymer-Geld/ Aus-Schrot/ und Consumtions-Accise nuncupari solet. Penditur istud vectigal recognoscendæ superioritatis ergo, adeoque inter fructus subjectionis referendum. Accedunt & alia compendia fisco, quæ scilicet lucratur ex cerevisiæ præparatione, pariter ex ejusdem venditione. Ex præparatione, quando magistratus peculiares exstruxerunt ædes, in quibus polenta conficitur, vel phtisana, das Maltz- und Darr-Geld/ deinde, quando sartaginem vel ahenum publico nomine subministrant, das Pfann- und Brau-Geld vid. LEYSERI *Jus Georgicum l.3. c.21. n.26.*

§. XIV.

Immunitas tamen & in terris Saxonicis ab onere hujus vectigalis, sive steuræ cerevisiariæ quibusdam deprehenditur indulta, scilicet possessoribus feudorum nobilium, quando cerevisiæ coctionem in suum, familiæque suæ usum suscipiunt. Nullumque discrimen horum possessorum constituendum est, utrum immediati, an mediati sint Vasalli. Subvasallis enim idem privilegii fructus merito tribuitur, quum modus non variet rem ipsam, modo subinfeudans, ut talis, eodem jure non utatur. Subinfeudatio quippe nonnisi salvo jure tertii, adeoque etiam ærarii publici procedit. Præstruitur itaque ejusdem ærarii parum & nihil interesse,

Vasal-

Vasallus an subvasallus jus, de quo jam sermo est, exerceat, modo non uterque eodem jure simul utatur, vid. *Perillustr. a* BERGER *in Philoc. fori Resp. 75.*

§. XV.

Possessoribus itaque feudorum nobilium immunitas ab onere steuræ cerevisiariæ est indulta *Ordo Prov. de An. 1482. Cod. Augustei p. I. P. II.* ea tamen lege, ut omnes facessere jubeant abusus. Idem privilegium immunitatis applicatur ad clericos, scilicet ratione cerevisiæ proprii usus gratia coctæ vid. *Ord. Eccles. tit.* von *Immunit*äten und Freyheiten der Kirch-Diener. *Cod. Aug. P. I. p. 535.* Placuit tamen DIVO JOANNI GEORGIO primo Electori Saxoniæ gloriosissimæ memoriæ peculiari mandato *de An. 1646.* omnibus incommodis ex abusu hujus privilegii metuendis obviam ire, jubendo, ne Superintendentibus ultra octo, Pastoribus & Archidiaconis in oppidis majoribus ultra sex, reliquis sacerdotibus & Diaconis ultra quinque, Rectoribus & Con-Rectoribus ultra quatuor, cæteris scholarum publicarum Præceptoribus ac Organicis in oppidis ultra tria, custodibus templorum ac ludimoderatoribus in pagis ultra duo dolia steuræ cerevisiariæ eximere concedatur. Quæ omnia uberius, *Resol. grav. de An. 1661. tit.* von *Justitien* Sachen §. *120.* corroborantur. Sique iis ipsis incommodum videatur, braxationis curam agere, tot dolia cerevisiæ coctæ ab alio quodam civico ordini addicto citra steuræ cerevisiariæ onus emunt, exhibita tamen prius a Superintendente subscripta schedula *Res. Grav. An. 1609. tit.* R. S. *§. 37.*

 Super-

Superintendentibus vero incumbit, consignationem quandam harum schedularum conficere, quo huic consignationi producendæ nunquam non prævio superioris desiderio pares sint vid. JOH. GEORG. I. *Rescript. emissum d. 22. Dec. 1610. Cod. Aug. P. I. p. 849.* Persentiscunt tamen qui clerici jacturam sui privilegii, si cerevisiæ istius in usum familiæ suæ coctæ quicquam vendunt vid. *Gen. Art. de An. 1557. tit.* von Gebühr der Kirchen-Diener *it. D.* Schaumburges Einleitung zum Sächsischen Rechte *Exerc. 9. §. 22.*

§. XVI.

Et quemadmodum Professores in Academiis doctrinis suis publicis studiosam juventutem imbuentes, alias sæpenumero eodem jure, quo clerici censentur, sic & quoad exemtionem ab onere steuræ cerevisiariæ restrictam tamen ad certum numerum doliorum iisdem æquiparantur. Nec prorsus hujus commodi expertes sunt Præfecturarum Capitanei, Inspectores, Præpositi, Administratores, aliisque præfecturis opera sua inservientes. Hisce enim singulis *Ref. Grav. de An. 1661. tit.* von *Justitien*-Sachen *§. 119.* ita prospectum est, ut quotannis unica vice pro necessitatibus suis suarumque familiarum braxandi facultas ad eos spectet, vid. *Ref. Grav. de An. 1661. tit.* von *Justitien*-Sachen *§. 119.* Cerevisiæ vero pro necessitate suæ coctæ nomine nunquam comprehenditur ea cerevisia, qua in conviviis nuptialibus, aut aliis epulis solennioribus honoris causa institutis uti solemus, vid. *Mand. Reg. d. 19. Oct. 1709. Cod. Aug. P. 1. p. 883.*

§. XVII.

§. XVII.

Hisce itaque limitibus circumscripta est braxandi facultas, ut ad neminem ea spectet, nisi ad civitates, & temperamentis supra adhibitis ad quosdam alios. Hinc merito regulæ huic insigne constat robur: Quicunque destituitur juribus civitatis, isti braxatio est interdicta. Nequaquam ergo nobiles ad fructum juris braxandi felici successu adspirare possunt. Propugnari equidem contraria videtur posse sententia subsequentibus rationibus: 1. ea, quæ ex jure gentium competunt, unicuivis esse permissa *§. 2. Inst. de J. N. G. & C.* adeoque etiam generoso stemmate prognatis, commerciorum vero liberam facultatem ad jus gentium suam referre originem 2. commerciis hominum artificio, negotiatione & contractibus interdicere pœnæ speciem referre *l. 6. §. 4. ff. de off. præs.* pœnam vero in neminem, & sic nec in nobiles citra eorum culpam esse statuendam, 3. unumquemvis libero rerum suarum disponendarum gaudere arbitrio, *l. 21. C. mand.* ergo & nobiles ab isto liberrimo arbitrio non esse excludendos. 4. Braxationem specificationem sapere, specificationem vero unicuivis esse concessam sive propria, sive aliena interveniat materia *§. 15. Inst. de R. D.* 5. Juris naturalis & civilis suffragante dictamine unumquemvis ex re sua conficere posse, quicquid ejus emolumento cedit, etiamsi alteri damnum exinde obveniat *l. 24. §. f. & l. 26. ff. de damno inf.* 6. Nefas esse unius ejusdemque corporis membra diverso jure censeri *l. 23. ff. de usurp. & usucap.* Nobiles vero æque ac civitates Principi esse subjectos, adeoque & coquendæ

& ven-

& vendendæ cerevisiæ jura eorundem esse æqualia. 7. Nobilibus competere potestatem exercendæ jurisdictionis, ergo multo magis braxandæ cerevisiæ. Cui enim plus licet, eidem multo magis, quod minus est, 8. Jurisdictione gaudentes pollere facultate statutorum condendorum, Nobilibus vero hanc jurisdictionem tribui, ex qua etiam consequi, non denegandam esse iisdem potestatem statuendi, ut ipsi nobiles braxent, præcipiendique, ut subditi ab iis tantum emant cerevisiam. 9. *Legem 3. C. de Commerc. & merc.* non verba facere de braxationis negotio, hanc enim legis dispositionem solummodo de negotiationibus mercatoriis agere, quæ emtionibus ac venditionibus absolverentur, apparare id ipsum ex voce dicta lege comprehensa *Mercimonium*, pariter etiam ex super addita ratione: ut facilius sit emendi vendendique commercium. Mercari autem & negotiari tantummodo isti dicuntur, qui subinde quæstus causa quid eo consilio emunt, ut forma non immutata iterum vendant, non qui materiam aliquam præsertim ex fructibus sibi natis, aut alias sibi obtingentem in formam artificiose deductam distrahunt *l. 65. ff. de leg. 3.* 10. dictam legem ad minimum nobiles suo ambitu non complecti, quando non ipsimet, sed ministerio famulorum suorum adhibito venderent cerevisiam. Quando enim lex actum quendam prohibens vel improbans exercentis qualitatem respicit, facere non censetur, qui facit per alium. Quæ singula prolixius tuetur SCHRATERVS *v. 2. Conf. 44.* Hæc tamen singula non sunt ita comparata, ut me a sententia semel asserta dimovere possent. Ipsum

quip-

quippe jus Romanum satis clarum præbet huic rei fundamentum, *l. 3. C. de commerc.* ex cujus legis præscripto firmum consecutionis filum nectitur. Ex quacunque negotiatione metuendum, ne urbibus oriatur pernicies, plebejisque difficilius constituatur commercium, illa nobilibus est interdicta. Jam vero insigne damnum caperent urbes, si nobiles juris braxandi neglecto omni discrimine fierent participes. Quis enim non animadvertit, futurum sic esse, ut frumentum ad braxandum necessarium non advehatur urbi, nec cerevisia in urbe cocta, ita, prout par est, avehatur, sicque civitatibus insigne lucrum intercipiatur. Metuendum pariter esse, ne juris braxandi promiscuo usu nobilibus concesso iidem ad sordida sese conferrent ministeria. Negotiatio enim respectu ad nobiles habito artibus sordidis accensetur *l. ult. C. locat.* & negotiationis exercitium coercetur jactura nobilitatis WYRMS. *exerc. 4. qu. 16.* Inservit porro huic asserto comprobando, *Art. XI. ex legibus Torneamentorum ab Heinrico Aucupe latis, An. 938.* Welcher von Adel gebohren und herkommen wäre / der seinen Stand anders / denn im Adelichen Stande hielte / sich nicht von seinen adelichen Standen / Renthen und Gülden / die ihm sein Mann und Erblehn / Dienstlehn / Rathgeld / Herren-Sold / oder Eigenthum jährlich ertragen mag / sondern mit Kaufmannschafft / Wechseln / Fürkauffen und dergleichen Sachen nähren / oder sein Eigenthum mehren wolte / dadurch sein Adel geschmähet / und verachtet würde / wo er auch seinen Hintersassen und Anstossern ihr Brod vor den Mund abschneiden wolte / derselbe / so der Stücke eines oder mehrere überfahren / und darwider thun

würde / soll in thurniren nicht gelassen werden / wo er aber darüber einreiten / und Thurnier halten wolte / soll man mit ihm um das Roß thurnieren / und ihn auf die Schrancken setzen / nach Erkänntniß der Thurniers-Freyheit. Hæc omnia juris Saxonici congruere placitis testantur *Glossa ad* Landrecht *l. 3. art. 66. lit. A.* verbis subsequentibus: *Habent singulæ civitates fundatum de jure hoc privilegium, ne infra milliare circum circa habeatur vinum, vel cerevisia extranea venalis, & ne fiant brasia vel decoctiones hujusmodi, neque habitare permittantur artifices & mechanici in villis adjacentibus.* Jus Saxonicum Electorale vero disertis verbis hanc corroborat sententiam in Ord. Prov. supra allegata & Erledigung der Landesgebr. Nec desunt, quæ facili negotio argumentis eorum, qui a partibus nobilium stant, reponi possunt. Ratio enim eorum prima variis destrui potest instantiis. Venatio juris gentium esse censetur, & tamen nostra ætate privati ab eadem arcentur. Lapillorum & gemmarum in littore inventarum occupatio juris gentium esse perhibetur *§. 18. Inst. de R. D.* hodie tamen sibi solis plurimis in locis Domini territoriorum vindicarunt. Nimirum distinctione quadam res ista componenda est, scilicet, quæ juris gentium sunt adhuc vacua, nec a quovis jam occupata, illorum occupatio cuivis est permissa: Commerciorum vero libertas hodie & respectu personarum & rerum & loci summopere est restricta. Jus braxandi & vendendi cerevisiam pariter non amplius naturali suæ libertati relictum, sed a civitatibus jam diu occupatum. Quoad secundum vero dissentientium argumentum monendum est, negotiationis

nis licitæ prohibitionem pro pœna reputandam, non vero illicitæ, qualis eſt venditio cerevifiæ. Tertium vero argumentum ſponte corruit, dummodo perpendatur, licere ex rebus ſuis conficere, quod legibus non eſt interdictum *§. 1. Inſt. de Jure Perſ.* At braxare cerevifiam interdictum eſt nobilibus. Quarto vero argumento ita ſatisfaciendum duco, nimirum diſtinguendum eſt, an braxatio fiat familiæ ſuſtendandæ, an cerevifiæ vendendæ cauſa: Illa nobilibus permiſſa, hæc non, & ne quidem ſpecificatio noſtra ætate ſingulis permiſſa. Licet enim nobiles ſingulis annis ex ovibus ſuis lanam capiant, non tamen ipſis ex eadem pannum, veſtes conficere aliisque vendere integrum eſt, quippe id opificium & mercaturam ſaperet. Quinto argumento ſufficiat reſponſio argumento tertio oppoſita. Quisque rerum ſuarum eſt arbiter, eſt tamen arbitrium iis limitibus circumſcriptum, in quantum lex huic arbitrio non certum aliquem modum poſuerit, unde magiſtratns rerum ſuarum diſtrahendarum facultatem nonnunquam aufert. Sextum vero argumentum removeri poteſt diſtinguendo, an ſubditi cenſeantur æquali jure, an non: Illo caſu procedit diſſentientium aſſertum, hoc caſu non. Sunt equidem omnes ſubditi ſibi invicem æquales quoad ſubjectionem, non quoad dignitatem & ſtatum. Hinc inferioris gradus hominibus permittitur ſæpe, quod ſuperiori gradu conſtitutis prohibetur *l. 49. ff. de rit. nupt.* Septimo argumento a majori ad minus deducto nullum conſtat robur, quia non eſt pars vel ſpecies majoris, ſed diverſa ab illa ſpecie. Jus enim braxandi ſub jurisdictione plane non

comprehenditur. Octavum argumentum ideo non procedit, quia nequaquam jurisdictioni natura sua cohæret facultas statutorum condendorum, statutaque sunt invalida, quæ tertii cedunt præjudicio, vel legibus a Principe latis repugnant. Nono vero argumento nihil inest ponderis, non enim in *l. 3. C. de commerc.* nobilibus levis tantum mercatura est interdicta, sed potius hæc prohibitio extenditur ad omnem negotiationem urbibus perniciosam & quoad nobiles sordidam. Hoc quidem largiri debemus nobilibus, quod frumentum in suis fundis natum vendere queant, quippe quod cuivis bono patrifamilias indulgetur. Arcentur vero à facultate panem potumque secundum regulas artis pistoriæ & braxatoriæ conficiendi, venumque publice exponendi. Decimo vero notandum, exercere mechanicas artes quæstumque negotiatorium facere, & eum censendum qui aliorum opera utitur, & tamen obventiones omnes & reditus percipit *l. 1. ff. de exerc. act.* Qui itaque cerevisiam vendere prohibentur, ipsimet nec aliorum ministerio hac ex parte uti queunt, & indistincte quod quis per se aut suo nomine exercere, aut consequi prohibetur, id nec per alium poterit *l. 2. §. 1. ff. de adm. rer. ad civ. pert.* vid. SCHOEPFFERI *tract. de jure braxandi P. I. c. 2. n. 170.* Huic prohibitioni locus relinquitur, sive nobiles cerevisiam minutatim, an per dolia vel per aversionem vendere decreverint, ob sie es Kannenweise oder gantz verkauffen wollen/ vid. FRITSCH. *de œnopol. c. 2. n. 24.*

§. XVIII.

§. XVIII.

Quemadmodum vero nobilibus, ita & clericis braxandæ & coquendæ cerevisiæ arbitrium est ademtum, quippe clerici, quatenus defunguntur munere clericorum, civium nomine non veniunt, nec oneribus a civibus subeundis obnoxii deprehenduntur, nec eorundem ædes privilegio braxatorio munitæ, braxatioque mercaturam, negotiationemque sapiat clericis prorsus interdictam, quorsum faciunt verba *Ordin. Prov. Elect. Sax. de An. 1580. tit.* von Leben und Wandel der Pfarr-Herrn §. Es sollen auch. FRITSCH. *de jure œnop. c. 2. n. 25.*

§. XIX.

Utuntur itaque civitates jure prohibendi adversus omnes civium numero non adscriptos, & excludere possunt eos, ne ex braxatione & venditione cerevisiæ lucrum capiant, unde merito & rusticos in pagis tam collectim, quam divisim sumtos hac prohibitione comprehendi statuendum est. Quod etiam ad pagos ultra milliare ab oppidis jacentes applicandum, commerciorum quippe jura ad privilegium quoddam suam referunt originem, uniceque ad eos spectant, qui exercendorum mercatuum licentiam Principis beneficio consecuti sunt: *l. un. C. de nund.* Probe enim gloriosissimi Juris Saxonici conditores perspexerunt, nihil majori detrimento cedere reipublicæ, quam promiscuis artibus & subditorum & civium officia turbari. Quare cum nullibi nobilibus, clericis & rusticis jura commerciorum & civitatis concessa reperiantur, uti-

que nec absque speciali privilegio aut præscriptione iisdem exercere ea licere dicendum est. Ulterius ex iis concludendum, ei, cui non permissum, cerevisiam vendere, etiam minime licere polentam præparare & aliis vendere, cum confectio polentæ opificii species & negotiationis ad civitates pertinentis sit, vid. *Resol. grav.* *§. 118.* ubi verba ita se habent: Desgleichen Maltzen/ Brauen und Schencken eigentlich denen Bürgern in Städten zur Erhaltung des Bürgerlichen Standes aus sonderbaren erheblichen Ursachen geeignet. Prohibito enim uno censentur & omnia, ex quibus ad illud pervenitur, prohibita CARPZ. *p. 3. c. 35. def. 8.*

§. XX.

Eximuntur vero huic prohibitioni in Saxonia Electorali veteres cauponæ hæreditariæ die alten Erbkretschmare/ quibus aliquando nonnisi jus vendendi, aliquando etiam jus braxandi competit. Posteriori tamen casu anticipare initium & prorogare terminum ejus anni temporis, quo urbes proximæ braxare incipiunt & desinunt, iisdem haud licet, vid. *Ord. Prov. Sax. de An. 1482. & 1555.* nec nisi minutim cerevisiam vendere regulariter possunt, sie mögen wohl verzapffen/ aber nicht verschroten. Aliquando certis tantum anni spatiis cerevisiam ibi coctam vendere licet, qui terminus utplurimum a die Jacobi ad diem Michaelis decurrit. vid. BEYERI *Delineat. Juris Germ. l. 1. c. 16. §. 16. 17. 18. 19.*

§. XXI.

Utuntur etiam jure coquendæ & braxandæ cerevisiæ ii, qui vel præscriptione immemoriali, vel peculiari

liari privilegio muniti ſunt. Probatio tamen hujus juris intra duorum menſium intervallum peragenda eſt, quod ſpatium computandum a tempore probationis per ſententiam vires rei judicatæ adeptam, injunctæ, vid. *Perilluſtr. à* WERNHER *obſ. for. 198.*

§. XXII.

Quicunque autem hoc privilegium braxandæ & vendendæ cereviſiæ adquiſivit, ſive intercedente privilegio, ſive præſcriptione immemoriali a prædio, cui id inhæret, ad aliud prædium, id privato arbitratu transferre nequit. Cui aſſerto ſuæ conſtant rationes; primo enim privilegium hoc rei conceſſum, adeoque non excedit limites rei; ſecundo, Principis privilegium concedentis intereſſe poteſt, ne privilegium a ſe indultum alii proficiat loco, quam cui conceſſum; Tertio poteſt hoc corroborari argumento a cenſu aliisque oneribus non transferendis ducto *l. un. C. ſine cenſ. & reliqu.* Quorſum facit, quod in terris Saxonicis jura braxandi prædiis adeo inhæreant, ut eadem ab iis neque omni, neque aliqua ex parte avelli queant; ratio hujus rei in eo collocanda, quia numerus Sexagenarum in Saxonia e numero rerum pertinentium dimetiendus eſt, adeoque ſeparatione prædiorum ipſimet Principi inſigne damnum afferri poſſet, vid. *Reſcr. Reg. emiſſum d. 13. Aug. 1717. Cod. Aug. P. I. p. 1875.* Unde etiam alienatio & oppignoratio juris braxandi ſeparatim absque prædio, cui inhæret, ſuſcepta vitium nullitatis contrahit. Locare tamen licet jus braxandi, quippe hac locatione interveniente nulla ſuſcipitur alienatio.

§. XXIII.

§. XXIII.

Gaudent vero civitates non ſolum jure prohibendi, ſed etiam jure cogendi. Quæ jura ſummopere invicem a ſe differunt. Jus cogendi enim ad milliare adſtrictum eſt, jus prohibendi vero nequaquam, quæ capita Menſ. Mart. 1613. Scabini Lipſienſes in peculiari reſponſo ſollicite a ſe invicem diſtinxerunt. Neque huic ſententiæ deſtruendæ inſervit *l. 3.* des Land-R. *art. 66.* ubi prohibitio einen Marckt zu bauen/ i. e. bürgerliche Handthierung zu treiben/ ad milliare adſtrictum legitur, ut propterea extra milliare eadem exulare videatur. Argumentum quippe a contrario ſenſu ductum advetſus leges claras, inter quas ſæpius laudata *Ordinatio Provincialis de An. 1555.* referenda, nullum præſtat uſum, & ſi vel maxime idem argumentum ſuſtineretur, de ſolis perſonis tantummodo ad ſubeundum civile commercium habilibus capiendum eſſet, cum civitatum maxime interſit, commoditates iis illas non intercipi, atque adeo aliis nullo habito ſpatii diſcrimine uſu earum interdici.

§. XXIV.

Jus cogendi vero civitatibus vindicatum in eo conſiſtit, quod omnibus civitatibus jus competat prohibendi, ne ii, qui intra milliare ab urbe habitant, cereviſiam aliunde, qaum ex urbe iſta coemant. Adſtipulatur huic ſententiæ Reſcriptum Divi JOHANNIS GEORGII II. *emiſſum d. 31. Decembr. 1676. Cod. Aug. P. I. p. 1649. Perilluſtr. a* BERGER *in elect. Proc. Poſſ. th. 13.* Cereviſiæ nomine hic ſub intelligitur omnis iſte cereviſiarius

ſiarius potus, quo homines pro neceſſitate familiæ, aut in conviviis ſolennioribus, vel uti in conviviis nuptialibus, baptiſmalibus aut ſepulchralibus, aut alius rei gratia utuntur, vid. *Reſ. Grav. de An. 1661. tit.* von *Juſtitien*-Sachen *§. 118. Perill. a* BERGER. *in Oecon. jur. p. 62.*

§. XXV.

Ad milliare jus cogendi civitatum adſcriptum eſſe, modo monui: Quare exinde prono alveo ſequitur, incolas pagorum extra milliare ſitorum in coemenda cereviſia ſuo uti arbitratu. Et quia actus meræ facultatis nulli præſcriptioni obnoxii, conſequitur inde, hanc libertatem ſalvam eſſe, ſi vel maxime per quadraginta annorum decurſum in pago quodam commorantes, cereviſiam ſibi ex unica urbe comparaverint, niſi acceſſerit civitatis prohibitio, pagi incolæ huic prohibitioni acquieverint, & hac prohibitione ſubſecuta tantum temporis ſpatium effluxum ſit, quantum præſcriptioni ſufficit, vid. *ſupra laudat.* BERGER. *in Oecon. jur. p. 255.*

§. XXVI.

Quænam vero quantitas ſit hujus milliaris, ac quomodo computandum, quisnam terminus à quo, quisnam ad quem conſtituendus, mirifice Doctores inter ſe diſſentiunt. Primam quæſtionem de quantitate milliaris decidit *Gloſſ. ad* Sächſ. Land-R. *art. 66.* ita: Eine Meile Weges ſoll von Rechtswegen haben 60. Gewende/ und ein jedes Gewend 60. Ruthen/ und eine Ruthe achthalb Elle/ vid. MARSCHMANN. *in Miliol. c. 5. n. 8. ſeqq. & c. 7. n. 38.* Eamque dimenſionem olim probaſſe Sca-

 binos

-binos Lipsienses ostendit eorum sententia Weichbild Saxoniæ subjuncta Tit. ob Edelleuthe auf ihren Lehngütern mögen Bier brauen/ vid. SCHVLTZ. *in Synops. Inst. Tit. de excus. tut. lit. 1.* Nec de incertitudine metuendum esse statuitur a nonnullis, si per ulnam duo pedes geometrici intelligerentur, wenn nach der Werck-Ellen wird gerechnet. ZIEGLERVS *vero in Tract. de juribus Majestat. l. 1. c. 43. §. 8.* deserendam hanc ducit computationem & calculum geometrarum sequitur & quidem milliaris mediocris, quod quater mille quingentorum passuum est. Istæ tamen lites in terris Saxonicis per peculiaria quædam ex Illustrissimo collegio, cui redituum ex Accisia provenientium cura demandata est, emissa, sopitæ videntur, quorum alterum An. 1706. promulgatum ita disponit: Nach 16000. Dreßdnischen Ellen oder 2000. achtelligten Ruthen / als so viel wir bey der General-Accise auf eine Meißnische Mittel-Meile gerechnet wissen wollen/ alterum 1715. publicatum, hunc in modum conceptum: Wobey wohl zu mercken / daß die Viertel-Meile nach 500. achtelligten Ruthen/ oder 4000. Dreßdnischen Ellen gerechnet werden muß. Terminum vero a quo non constituunt mœnia urbis, sed extrema suburbiorum ædificia ZIEGL. *de Juribus Majest. l. 1. c. 43. n. 15.* Licet enim urbis appellatio muris finiatur *l. 2. ff. de V. S.* aliter tamen urbs, aliter civitas consideranda. Civitas enim continentibus ædificiis circumscribitur *l. 147. & l. 154. eod.* Neque vero privilegia tam urbi, quam civitati permissa creduntur, quæ non in muris, sed viris consistit, adeoque etiam eos, qui extra pomœria vel muros habitant, complectitur, vid. MARSMAN. *in Miliol. c. 8. membr.*

membr. 1. n. 18. SCHILTERUS *equidem in Prax. for. Rom. exerc. 3. thes. 8.* contrariæ addictus videtur sententiæ, dum ibidem negat, incolas suburbiorum exæquatos esse veris civibus, eorumque privilegiis ac beneficiis gaudere. Sed confundere videtur Vir alias de Jurisprudentia nostra immortaliter meritus originem suburbiorum, eorundemque progressum. Origo quidem suburbicariorum nonnihil suspecta videtur, sed ipsos deinde successu temporum meliorem conditionem nactos esse abunde constat, vid. STRAUCH. *diss. de centum lapidibus urbic. Gœden. cons. 12. n. 7. & 11.* Terminus vero ad quem non esse videtur sepes pagi, neque proxima prædia neque extremitates partis pagi adversæ, sed id ipsum ædificium, de quo, an intra milliare situm sit, quæritur, scilicet caupona, vid. BEYER. *Delin. Jur. Germ. l. 1. c. 16.* Lucem fœneratur huic asserto Rescriptum Regium An. 1719. emissum cujus verba huc facientia apponere juvat: Dabey von dem Ende des letztern Hauses der Vorstadt der Stadt Pirna/ oder dem Wohn-Gebäude der Stadt Schreiber-Mühle/ so gegen die Zehister Schencke steht/ den Anfang machen/ und bis dahin/ wo das Wohn-Gebäude ietztbesagter Zehister Schencke angeht/ continuiren lassen. Exhibet partem hujus *Rescript.* BARTHIUS *in Diss. in Prax. cent. 1. Diss. 54.*

§. XXVII.

Jam haud abs re videtur, indicare, quo usque, ratione materiæ & effectus inita, prohibito sit extendenda. Scilicet in legibus cerevisiariis vetitum reperitur das Bier einlegen/ quod capiendum est cum effectu com-

mercii, atque adeo von Verzapffen und Verkauffen. Ad sui vero & familiæ usum cuilibet concessa est facultas, decoctam in provinciis Saxonicis cerevisiam einheimisches und versteuert Bier coemendi, quod & exinde apparet, quia possessores feudorum nobilium, aliæque personæ privilegio hac ex parte munitæ, eo utuntur jure, ut extraneam cerevisiam fremd und ausländisches Bier ad eundem usum sibi comparare valeant. *Ref. grav. de An. 1661. tit.* von *Justitien*-Sachen *§. 123.* Quæ sententia plus simplici vice speciatim in causa Christian Glasewaldts contra die Bürgerschafft zum Hayn supremo Provocationum senatui in Electoratu Saxoniæ se approbavit term. hyberno 1696.

§. XXVIII.

Jus prohibendi vero pariter ac cogendi tantummodo spectat ad civitates, ergo merito ab hoc jure excluduntur cauponæ hereditariæ, die Erbkretzschmar/ hisce enim & jus cogendi, & prohibendi denegatur, nec huic afferto officit 1. quod *Ord. Prov. de An. 1555.* in altero capite scilicet juris prohibendi cum civitatibus alii conjungantur, ibidem, oder andere. Nam hoc verbo innuuntur illi, qui jus prohibendi vel ex privilegio, vel præscriptione immemoriali consecuti, vel eo nomine onera subeunt, so deßwegen absonderliche Bürden tragen. Distincta scilicet sunt sibi invicem jura vendendi & prohibendi, neque ab uno ad alterum argumentum ducere licet, sed opus est, quis speciatim sibi jus prohibendi acquisiverit, de eo vel ex littera sententiaque privilegii liqueat, vel actus possessorios prohibitivos accedente

tem-

tempore memoriam hominum excedente probentur, 2. pactum, quod vulgo die Brau-Convention nuncupamus An. 1676. initum, ubi speciatim hoc in argumento cum civitatibus cauponæ hæreditariæ exæquatæ, pacti quippe hujus virtus in comitiis Provincialibus An. 1687. celebratis intercedente recessu quodam An. 1688. promulgato ab omni robore est suspensa. Sed fac etiam hanc ipsam conventionem hoc loco potius jus vetus declarare, quam novum constituere, adeoque privatis ex re cauponaria quæstum quærentibus generatim exemplo civitatum prohibendi facultatem asserere, præterea interesse civitatum, alios etiam inprimis levandorum sumptuum causa ad agendum contra usurpatores temeratoresque admitti, imo aliquando etiam actionem ex ordinatione Provinciali popularem eo nomine competiisse, quod visum fuit curiæ Provinciali Wittebergensi, ordinarie tamen contra privatos caupones hæreditarios die Erbkretzschmar in Collegiis Electoralibus Saxonicis constanti judicio pronunciatum fuisse constat. Pronunciatum hanc in rem fuit in Supremo Senatu provocationum in causa Hanns Adam von Ende und Consf. contra Christian Marschalln von Biberstein Mens. Mart. 1697. pariter in Supr. Cur. Elect. Sax. Mens. Mart. 1702. in causa Hans Heinrichs contra Joachim Friedrich Heiringen wegen des Amtes Pretsch.

§. XXIX.

Cauponas publicas instituendi jus solis civitatibus in terris Saxonicis competit, adeoque in pagis cauponas erigere nequaquam licet cuidam, nisi ei, qui privi-

legio quodam hanc libertatem impetravit, potius in *Ord. Prov. de An. 1555.* constituta pœna centum florenorum in eos, qui absque concessione Principis in vicis cauponas exercere non dubitant, mulcta tamen ipsa Principi non Magistratui cedit. Vid. Landes-Ordn. *de An. 1482.* §. des Meltzens und Brauens. Ausschreiben *de An. 1557. Ref. Grav. de An. 1612. tit.* von *Justitien*-Sachen *§. 26. Ref. Grav. de An. 1661. eod. tit. §. 118.* Et si vel maxime in pago quodam deprehendatur caupona privilegiata, destituitur tamen jure braxandi, ac quum sita sit intra milliare, ab urbe cerevisiam exinde sibi comparare tenetur. vid. Grimmisch. Vertrag *d. 22. Jan. 1555. Cod. Aug. P. 1. p. 1403.*

§. XXX.

Nequaquam tamen jura hospitandi vel cauponam exercendi, consecuti juris prohibendi, fiunt participes. Neque enim qui tale jus hospitandi impetravit, eo nomine alium ab usu ejus juris excludere par est, nisi speciatim jure prohibendi ex speciali Principis concessione munitus sit, æque ac is, cui jus venandi in suo solo concessum, propterea prohibitione sua efficere nequit, quo minus & alter venetur. Superiori scilicet Principi relinquitur prohibendi facultas, non alii, ne quidem domino, cum occupatio non jure soli concedatur, sed unice Principis concessioni sua debeat incunabula. Hospitatio vero, quatenus ei jus prohibendi cohæret, est jus æque ac cerevisiarium civitatibus datum, non autem singulis, multo minus iis, qui in pagis commorantur. Quibus omnibus huc usque assertis,

nequa-

nequaquam repugnat *Ordin. Polit. de An. 1661. tit. 12. §. 7.* Verbis enim ibidem obviis die privilegirten Gasthöffe innuuntur tantummodo istæ tabernæ, quæ speciatim hoc jure prohibendi præditæ. Unde merito miror, JCtos Wittebergenses in responso, quod ZIEGL. *in tract. de jur. Maj. l. 1. c. 5. §. 94.* exhibet, veluti certum aliquod principium præstruxisse, ex jure hospitandi rite consecuto simul proficisci jus prohibendi. Aberrant enim a scopo, qui hujus sententiæ robur in *Ord. Prov. de An. 1585.* verbis, collocant, daß sich Niemand neue Gasthöffe/ da vor Alters keine gewesen/ aufzurichten unterstehen solle. Ex hisce enim verbis jus prohibendi hospitibus tributum nequaquam colligi poterit, actio eo nomine non privatis, sed civitatibus data, quippe quarum favorem jus istud prohibendi tanquam scopum sibi præfixum habet. Ex lege nemo potest agere, nisi cui speciatim hoc jus agendi sit concessum. Actionis vero cujusdam popularis in modo commemorata ordinatione nulla fit mentio.

§. XXXI.

Pagis itaque jura vendendæ cerevisiæ interdicta deprehenduntur; Sed an non venditio vini iisdem sit licita, investigari meretur? *Res. Grav. de An. 1661. tit.* von *Just.* Sachen §. *101. seqq.* clarum huic rei præbet fundamentum, dum ibidem in eos, qui tabernas vinarias erigunt, pœna quinquaginta florenorum statuta.

§. XXXII.

Et hæc singula civitatibus huc usque vindicata jura & æquitate sua, & regulis juris nituntur. Libertati

equi-

equidem commerciorum alias eſt favendum, MATTH. COLER. *de Proceſſ. exec. p. 1. c. 10. n. 68.* Utilitatis tamen publicæ ac neceſſitatis major eſt ratio habenda, quam iſtius libertatis. Si enim promiſcuus tabernarum vinariarum uſus permitteretur pagis, civitates exinde inſigne caperent detrimentum, dum ſuſtentationis quædam media ſolis civibus deſtinata iisdem eriperentur. Monopolia quidem reipublicæ pernicioſa eſſe cenſentur *arg. l. un. C. de Monop.* Quando pauperibus hiſce gravamen infertur, atque cujusdam avaritiæ ac negotiationi nimis licentioſæ indulgetur. Vid. DAMHOVDERVS *in Prax. rer. crim. c. 152.* & JOH. BORCHOLD. *l. 1. conſ. 17. col. 1. verſ.* über dieſes alles ſeyn die *monopolia.* Sed ſibi invicem probe contradiſtinguenda ſunt privilegia & monopolia. Jura prohibendi civitatibus conceſſa, non ſunt monopolia, ſed privilegia ſaluberrimo conſilio civitatibus indulta, ne ſcilicet pagi negotiationem, ad ſuſtentationem civitatum pertinentem, iis eripiant.

§. XXXIII.

Sed & iſtud aſſertum ſuis limitibus circumſcriptum eſt, nimirum venditio vini, quod aliquis ex proprio fundo conſequitur, unicuique, adeoque etiam incolis pagorum quocunque in loco permiſſa eſt. Quum leges Saxonicæ vini tantum coemti interdicant venditionem, non vini venditori nati, ſi vel maxime ſignis publice appenſis emtores invitarentur. Vid. *Perill. a* BERGER *in ſuppl. diſc. for. p. 1. p. 243.* quo etiam jure utuntur clerici, quibus tamen alias omnis negotiatio

tio interdicta est. Vid. *Ord. eccl. in art. gen. 16.* Illustrat hanc thesin *Perillustr. a* BERGER *in Philocal. for. Resp. 37.* quod responsum hasce exhibet rationes: in Ansehung/ daß die Verschenck- und Vertreibung derer/ auf denen eigenen Gütern erwachsenen Früchten für kein commercium oder Kauffmanschafft/ sondern für ein nothwendiges Stück und natürl. Effect des zustehenden Eigenthums zu halten *l. 3. C. th. de lustr. collat.* Hiernächst/ daß solche Verkauffung des selbst gewonnenen Weins nur præcise an den Ort/ wo er gewachsen/ geschehen müsse/ nirgendes gebothen/ endlich auch durch dergleichen Verzapffung kein neues Wirths-Hauß aufgerichtet/ noch die Beherbergung frembder Leuthe verstattet wird.

§. XXXIV.

Inter jura vero civitatibus tanquam propria vindicata, connumeranda sunt commercia, & omnes prorsus negotiationes. Quare in *Ref. Grav. de An. 1661. tit.* von *Justit.* Sachen §. *99.* cavetur, ut incolæ pagorum abstineant prorsus ab omnibus negotiationibus. Prædicta tamen lex provincialis non est capienda de rebus fungibilibus, quæ particulatim venduntur, ut aromatibus Würtzkrämerey/ nec de commercio, tempore nundinarum in civitatibus ab incola pagi instituto, etiam quoad res commercio regulari comprehensas. Exulat enim sic ratio modo allatæ legis, scilicet ut civitatis & pagi distincta sint commercia. Vid. supra laudatus BERGER *in Philoc. fori Resp. 12.*

§. XXXV.

Hinc merito a venditione salis incolæ pagorum

arcentur *Ref. Grav. de An. 1653. & 1675.* quippe iisdem hoc commercium sub pœna arbitraria interdictum est. Plerumque quinque thalerorum mulcta eos excipit, qui leges hasce transgressione sua insuper habent, quarum dimidia pars fisco, dimidia denuncianti cedit, imo ipsemet judex, qui sui officii immemor, civitatibus hoc privilegio munitis, officium suum denegat, & in transgressores legis pœnam determinatam non statuit, mulcta quinque uncialium coercetur, cujus mulctæ pars dimidia civitati, in quam judex denegatione officii sui injurius fuit, dimidia vero denuncianti cedit. Confirmat hanc sententiam *Rescript. Moritzb. ad Elystrum d. 31. Aug. 1668.* emissum. L. G. Wir geben dir aus dem Inschluß zu vernehmen/ was an uns die Räthe zu Plauen/ Oelßnitz/ Adorff/ Marck-Neukirchen/ und Pausa/ wegen des verbotenen Saltz-Einschleiffens und Verkauffens unterthänigst supplicando gelangen lassen/ dabey gesuchet und gebethen. Wenn wir denn diesen unbefugten Beginnen gesteuert/ und dagegen die Städte bey ihren erlangten und hergebrachten Gerechtigkeiten geschützet wissen wollen/ als ist unser Begehren hiermit/ du wollest in unsern dir Pachtweise eingethanen Amte P. Inhalts des in denen letzt publicirten Landes-Gebrechen Erledigungen sub tit. Cammer-Sachen diesfalls enthaltenen 53. §. durch öffentliche Anschläge solch Saltz einschleiffen ernstlich verbiethen/ die Verbrecher/ welche auf des Raths zu P. Begehren allenthalben arretiret werden sollen/ durch Abnahm des Saltzes zu gebührender Straffe ziehen/ und zu dessen Erholung die Dorffschafften iede an behörigen Ort verweisen. Cives pariter obstricti sunt, sal in ea civitate, ubi habitant, emere,

re, & si hoc neglexerint facere, & ex alio loco sal sibi advehi curaverint, tunc pœnam quinque thalerorum luere tenentur, prout pronunciavit Scabinatus Lipsiensis hunc in modum: S. P. Als ihr uns zwey Fürstl. Sächs. Befehlige/ in originali gehaltene gerichtliche Registraturen A. K. betreffend/ samt denen dießfalls ergangenen Acten beneben einer Frage zugeschicket/ und euch des Rechten darüber zu belernen gebethen habt: Demnach sprechen wir Churfürstl. Sächs. Schöppen zu Leipzig darauf vor Recht: Daraus so viel zu befinden/ daß A. K. die ihm dictirten 2 Neue Schock zu erlegen/ so wohl die in dieser Sache aufgewandten Unkosten nach vorhergehender Liquidation und richterlicher Ermäßigung abzustatten/ wie nicht weniger sich des Saltz-Einführens bey denen ihm angesetzten 10. Rthlr. Straffe zu enthalten schuldig. V. R. W. Mens. Febr. 1682.

§. XXXVI.

Tribuendum etiam est civitatibus jus prohibendi lanæ commercium. Pagorum enim incolæ ex præscripto trium mandatorum jussu CHRISTIANI II. Electoris Saxoniæ gloriosissimæ memoriæ An. 1603. 1613. 1626. promulgatorum jubentur lanam ex ovibus suis redactam in proxime adjacentem civitatem ducere, ibique, & nullibi alibi vendere. Quorsum faciunt verba hisce Mandatis comprehensa: So ordnen/ wollen und befehlen wir hiermit vor Uns/ und in Vormundschafft obgedachter unserer freundlichen lieben Brüder/ der Hertzoge zu Sachsen/ in Krafft dieses unseres offenen Mandats/ daß hinführo alle solche und dergleichen eingerissene Mißbräuche und vortheilhafftige Monopolia in Unsern und Ihrer L. L. Landen gänzlich abgeschaffet seyn sollen. Insonderheit/ daß

hinführo alle Bürger und Bauern / so Wolle zu verkauffen haben / dieselbe an die nächst angelegenen Städte zum feilen Kauf führen oder tragen / und denen Tuchmachern und andern unverdächtigen Personen / so sie zu ihrer Nothdurfft bedürffen / und nicht ihres Vortheils halber ferner verkauffen / um gleichmäßige Bezahlung zukommen lassen sollen.

§. XXXVII.

Idem etiam commode applicari potest ad commercium pannorum. Nemini enim jus vendendi pannos competit, quam pannariis, prout verba supra allegatorum mandatorum innuunt. Es soll auch keiner / der nicht seines Handwercks ein Tuchmacher / einiges Gewandtschnittes in Städten oder Dörffern in- oder ausserhalb der Jahrmärckte sich unterfangen / oder untüchtige Tücher vertreiben oder verschneiden.

§. XXXVIII.

Cumque leges plerumque suo destituantur effectu, nisi in transgressores earundem certa statuatur mulcta, providentissima cura Legislatorum Saxoniæ fuit, quod eum, qui sive jus vendendi cerevisiam, sive hospitandi invita lege usurpavit, pœna centum florenorum coercendum duxerint. Commonstrant id *Ord. Pol. de An. 1661. tit. 12. n. 7.* clarissima verba: Da sich aber Jemand unterstünde / neue Schenckstädte und Kretzschmarre / Ausspann / und Gastungen / da vor Alters keine gewesen / aufzurichten / der soll uns 100. Fl. zur Straffe verfallen seyn. Elucescit ex hisce verbis, pœnam centum florenorum cedere Principi. Interest tamen investigare, cujusnam ministerio utatur Princeps in pœna hac exigenda? Ubi equidem vix alii hæc sparta demandata

est,

est, quam Procuratori fisci Electoralis. Sed num actio tendens ad prohibendum Procuratori fisci competat, ambigendi ansam suppeditare posset, quia ordinatio provincialis tantum decernit pœnam, quæ toties committitur, quoties huic sanctioni non mos geritur, alia vero quæstio est potestatis, alia voluntatis. Principem vero hoc jure prohibendi uti posse extra controversiam positum. Sed num hac facultate semper uti velit, non adeo expeditum videtur, præprimis cum civitatibus tantummodo eo nomine agendi facultas concessa animadvertatur. Sed quicquid hujus rei sit, in ea me esse sententia ingenue profiteor, procuratori fisci non denegatam esse actionem ad interdicendum tendentem. Jus enim vendendi cerevisiam est regale, atque adeo a nemine, nisi cui a Principe concessum, exerceri valet. Neque opus est, peculiarem Procuratori fisci ex lege tribui actionem, cum sufficiat eidem actio negatoria.

§. XXXIX.

Fac autem, civitatem alicui vel jure vendendæ cetevisiæ nunquam prædito, vel eo per præscriptionem excidenti idem illud jus concedere, num Procuratori fisci nihilominus integrum erit, ab eodem pœnam 100. florenorum exigere? Procuratoris fisci partibus accedendum duco, quia 1.) illud jus non civitati proprium, aut partem ejus patrimonii constituit, & ex stylo *Ordin. Prov. de Anno 1482.* Das Fürstl. Wesen betrifft/ conceditur que non nisi per modum privilegii, ac civitates municipales regalium non sunt capaces. STEPH. *de jurisd. l. 2. p. 1. c. 2. n. 24.* 2.) quia hac ex parte Princi-

pis intereſt propter pœnam centum florenorum eo nomine conſtitutam. Reponi quidem hiſce poſſet, pœnam inhibitionibus comprehenſam transactione partium, antequam ſententia deſuper lata, tolli. Sed diverſa eſt utriusque pœnæ ratio. Namque cum de pœna præſenti caſu in temeratores juris cereviſiarii quæſtio incidat, regale quoddam violatum occurrit, cujus violationis vindicandæ jus ad Principem ſpectat, in inhibitionibus vero omne fiſci intereſſe pendet ex ſententia inhibitionis confirmatoria, quæ inita a partibus transactione evitatur.

§. XL.

Invaluerunt vero in nonnullis Saxoniæ locis loco pœnæ modo allegatæ præcipue in civitatibus Variſciæ eruptiones vulgo die Ausfälle/ quæ fiunt ab ipſis civibus harum civitatum, quæ jure cogendi gaudent adverſus eos, qui cereviſiam aliunde, & non ex civitate iſta coemerunt, dum plane cereviſiam aliunde coemtam auferunt, vaſaque, quibus cereviſia iſta contenta fuit, penitus confringunt.

§. XLI.

Iſtas eruptiones illicitas prorſus ac prohibitas eſſe, & propemodum ad crimen fractæ pacis publicæ accedere non nemini videri poſſet; ſpeciale tamen Decretum Ducis Saxoniæ MAVRITII 1671. publicatum hasce eruptiones ab omni injuſtitiæ labe immunes eſſe pronunciavit. Haud incongruum erit, integrum hujus Decreti tenorem adducere: Auf geführte Beſcheinigung/ ferneres Vorbringen / und erfolgte Geſetze G. R. H. R. und Conſ. Klägere an einen/ Syndicen der Räthe zu Plauen und Pauſa

Pausa Bekl. andern Theils / erkennen Herrn Hertzog Moritzens zu Sachsen und des Stiffts Naumburg postulirten Administratoris zu S. Fürstl. Durchl. Erb-Landes-Regierung verordnete Cantzler und Räthe / auf vorgehende Belehrung der Rechts-Gelehrten vor Recht: Daß Bekl. bey ihrem jure prohibendi, ingleichen denen Ausfällen und Wegnehmung des frembden Bieres wider Klägere / wenn sie anders als ihr Bier holen / billig zu schützen. Consuetudine scilicet istæ eruptiones approbatæ, & exinde etiam robur suum ceperunt.

§. XLII.

Quod vero reliquis juribus evenit, ut scilicet præscriptione extinguantur, idem etiam juri prohibendi, de quo mihi jam fuit sermo, contingit. Extinguitur itaque per præscriptionem, ubi quæstio incidit, an ordinaria sufficiat præscriptio, an desideretur immemorialis? Indolem juris prohibendi evolventi apparet, istud jus descendere ex lege prohibitiva, cujus virtuti nulla præscriptio, nisi immemoralis quicquam detrahit. Immemoriali enim tempore præscribuntur jura, quæ brevioris temporis decursu extingui nequeunt *Cap. 26. X. de V. S.* ita respondit Fac. Jur. Lipſ. in Sachen den Wirth zu S. H. contra S. P. Dennoch aber und daferne S. H. præscriptionem immemorialem gebührend beybringen könte / so hat er ein Recht und Privilegium erlanget / und mag er sich auf den Fall des Maltzens / Brauens / und der Schenckung seines eigenen Bieres wohl bedienen.

§. XLIII.

Sed quod quæso robur possessioni constat, si scilicet aliquis possessionem juris sui coquendæ & vendendæ

dæ cerevisiæ docuerit, num in ista erit defendendus? Nonnulli in affirmantem, nonnulli in negantem concedunt sententiam. Affirmativæ addicti sententiæ collocant fundamentum suum in eo, quod possessor in possessione defendendus sit, juraque facilius concedant retentionem possidenti, quam non possidenti actionem *l. 1. pr. ff. de pign.* ANT. FAB. *in C. l. 4. tit. 3. def. 9. n. 6.* Negantes vero hac ratione suam tuentur opinionem, quod ea, quæ lege fieri prohibentur contraria possessione licita non efficiantur, nam facta contra legem sunt inutilia, & pro infectis habentur *l. 5. C. de LL.* quæ opinio & mihi videtur firmissima, quare eandem subsequenti responso inclytæ Facultatis Juridicæ Lipsiensis in causa S. H. contra S. P. Mens. Mart. 1721. illustrare liceat. Dennoch aber und dieweil wider die Landes-Gesetze und Verträge die possessio vel quasi nicht zu attendiren/ zumahl in denen Landtags-Abschieden de dato d. 30. Mart. 1670. in verbis: Denen Landes-Querelen abzuhelffen :c. enthalten; Daß der turbanten zu ihren Behelff anziehende actus clandestini oder turbativi pro possessoriis nicht zu achten/ noch darauf gesprochen werden solle/ auch aus der Brau-Convention de An. 1680. zu ersehen/ daß auf die Possess nicht zu reflectiren sey/ so ist der Wirth zu S. H. bey der Possess des Maltzens/ Brauens und Schenckens seines eigenen Bieres nicht zu schützen/ noch mag eine Inhibition dißfals statt finden.

V. R. W.

TANTVM.